

Goeree-Overflakkee zat in haar maag met de pakweg honderd windmolens die ze van de provincie moest plaatsen. De Zuid-Hollandse gemeente besloot zich toen maar helemaal op duurzame energie te storten. ‘Je kan blijven hangen in “we willen niet”, of je zegt: “we pakken het initiatief.” Welkom op Energy Island.

GOEREE-OVERFLAKKEE AL IN 2020 ENERGIENEUTRAAL

KRIMPSTREEK IS KOPLOPER DUURZAAMHEID

BINNENLANDS BESTUUR - WEEK 14 | 2018

‘Als je het leuk vindt... we hebben een presentatietje gemaakt. Dan nemen we je helemaal mee in het verhaal’, pareert wethouder Arend-Jan van der Vlugt (innovatie, CDA) van Goeree-Overflakkee de eerste vragen. Prompt verschijnt op het tv-scherm aan de muur van zijn werkkamer in het gemeentehuis in Middelharnis een gelikte powerpointpresentatie over Goeree-Overflakkee als Energy Island. De boodschap: het schiereiland staat te popelen om in 2020 energieneutraal en in 2030 leverancier van duurzame energie te zijn. Daarmee maakt de Zuid-Hollandse gemeente van de nood een deugd. Vijf jaar geleden hing de vlag er bij wijze van spreken nog halfstok. Het eiland was vanwege vergrijzing aangewezen als krimpregio, scholen zouden sluiten. Bovendien had Goeree-Overflakkee in 2012 – het eiland bestond toen nog uit vier gemeenten – in een rijksprogramma 300 megawatt aan windenergie opgelegd gekregen. De gemeenten werden het niet eens over waar windmolens moesten verrijzen. ‘Toen heeft het rijk gezegd: “Jullie willen niet bewegen, we gaan een inpassingsplan maken en ze gewoon neerzetten”’, blikt de wethouder terug. Onder het motto dat onze oosterburen zo

puntig formuleren in *wenn schon, denn schon* besloot fusiegemeente Goeree-Overflakkee de knop om te zetten en mee te werken. Maar dan wel volgens eigen recept. ‘We hebben gezegd: we willen ook zonneparken en een getijdencentrale. En we willen zelf de regie hebben over de locaties’, aldus Van der Vlugt. Met het rijk en de provincie werd beklonken dat het eiland 225 megawatt aan windmolens plaatst en 70 megawatt aan zonnepanelen: een oppervlakte van 142 voetbalvelden met daarop 300.000 zonnepanelen. De getijdencentrale krijgt naar schatting een vermogen van 30 megawatt. Waar eerst de last om duurzame energie op te wekken zwaar op haar schouders rustte, zet de gemeente nu de schouders eronder, waarbij ze, benadrukt de wethouder, op alle fronten de samenwerking zoekt. ‘Je kunt het echt niet alleen. Samen met ondernemers, inwoners, instellingen, de provincie en het rijk trekken we samen op om die ambitie waar te maken.’

OVERTOLLIGE ELEKTRICITEIT

Zo liet de gemeente samen met rijk en provincie het rapport ‘Energieproducerend Goeree-Overflakkee’ opstellen met daarin drie scenario’s om in 2030 tot energieleverancier uit te groeien. Om overtollige elektriciteit te benutten, wil de gemeente werk maken van waterstof. Eind vorig jaar is een convenant ondertekend – onder andere door ECN,

‘We wekken straks meer energie op dan we verbruiken’

TNO en TU Delft – voor de groene waterstof-economie van Zuid-Holland met Goeree-Overflakkee als proeftuin. Een onderdeel is een tankstation bij Oude Tonge waar, naast bio-LNG en CNG, ook waterstof kan worden getankt. De bouw is in januari gestart. ‘Het meest duurzame tankstation van Nederland’, verzekert Van der Vlugt. Op het eiland rijden al vier ov-bussen op waterstof en in 2020 moeten er nog eens twintig volgen. En natuurlijk moet ook Goeree-Overflakkee van het gas af, als eerste kerkdorp Stad aan ‘t Haringvliet. ‘We zijn nu een proces gestart om dat van onderop te organiseren’, vertelt programmamanager duurzaamheid Erik Roeland, die ook aan tafel zit in de wethouderskamer. ‘Dat doen we met de dorpsraad en met coöperatie Deltawind met 2.500 leden, met Energieke Regio (zie kader) en de woningcorporatie. We zijn nu een aantal scenario’s aan het doorrekenen en dan gaan we terug naar het bevolking. We wekken

straks meer energie op dan we verbruiken. Eén van de opties is daar waterstof van te maken en daarmee de huizen te verwarmen, via het bestaande aardgasnet.' Verder probeert de gemeente met goedkope leningen huiseigenaren te verleiden hun huizen te isoleren en warmtepompen en zonnepanelen te plaatsen. 'Dat slaat enorm aan', zegt Roeland. 'We hebben al ruim een half miljoen euro weggezet en moeten nu weer bijstorten.' Makkelijker is het voor nieuwbouwwoningen. 'We mogen van de provincie nog 1.200 woningen bouwen. Als er meer plannen binnenkomen, dan kijken we wie een mooi duurzaam plan heeft dat bij onze ambitie past.' Een van de prikkels is het verlagen van de leges: wie een energieneutrale of energiepositieve woning bouwt, krijgt de omgevingsvergunning voor half geld. Door alle inspanningen van de afgelopen jaren is het eiland weer boven Jan. 'We waren aangewezen als krimpregio en nu zijn we met

1.000 inwoners gegroeid. Er zijn 300.000 toeristische overnachtingen bijgekomen en we hebben 480 banen gecreëerd', aldus een trotse wethouder. 'Goeree-Overflakkee is booming.' Op het bedrijventerrein vestigen zich biovergisters en een fabriek die van gras en reststromen *bioboard* ('natuurlijke spaanplaat') gaat maken. De opgave voor duurzame energie is geen last meer. Roeland: 'We hebben er juist een kans van gemaakt door het programma te verbreden en innovaties op het eiland te laten plaatsvinden.'

DOORGEREKEND

In 2020 wil het eiland energieneutraal zijn, in 2030 blijft er zelfs 1.600 terrajoule over. 'Je hebt gemeenten die bijvoorbeeld zeggen: we zijn energieneutraal, we hebben 20.000 huishoudens en zes windmolens. Bij ons is het helemaal doorgerekend', verzekert de wethouder. 'Ergeneutraal betekent dat echt alles is meegenomen.' Dus ook trans- ▶

ENERGIEKE REGIO

Energieke Regio, een gezamenlijk initiatief van het (voormalige) ministerie I&M, Rabobank, een ondernemer en de gemeente Goeree-Overflakkee, biedt een besparingsprogramma aan voor bedrijven en instellingen. Die krijgen advies om hun bedrijf te verduurzamen met energiebesparende maatregelen (zoals isolatie) en duurzame energieopwekking (zoals warmtepompen en zonnecellen). Inmiddels zijn er, aldus de gemeente, vijftig deelnemers die samen 5 miljoen euro investeren en daarmee jaarlijks 700.000 euro aan energiekosten besparen. De duurzame energieopwekking en energiebesparing leveren samen jaarlijks 12.000 megawattuur en 200.000 m3 gas op (het energieverbruik van 830 huishoudens). Energie Regio is inmiddels een landelijk programma geworden (energiekeregio.nl).

‘Alle 400 collega’s houden zich ook bezig met duurzaamheid’

port, mobiliteit en alle elektriciteit en gas die inwoners, bedrijven en instellingen verbruiken. De duurzame energie om het eiland energie-neutraal te maken, komt straks voor 13,5 procent uit een getijdencentrale (zie kader), voor 5,5 procent uit groen gas, voor 9 procent uit de zon en voor 72 procent uit de wind.

Die windenergie is overigens nog wel een dingetje. In een bruinigrijze akker langs de dijk aan de zuidkant van Goeree-Overflakkee staan vier windmolens van 150 meter (tip-hoogte), het begin van windpark Battenoord. Een dikke kilometer verderop liggen de dorpen Oude en Nieuwe Tonge. De rotorbladen van de windmolen verdwijnen op deze grijze, bewolkte dag bij elke omwenteling beurteilungen in het witte wolkendek. Telkens als een rotorblad door de lucht snijdt, klinkt het alsof hoog in de wolken een straalvliegtuig overvliegt.

Maar het geluid is alleen vlakbij de molens hoorbaar en verder geen probleem. Het formaat is dat wel. Tot nu toe staan er 35 turbines aan de randen van het eiland; om de afgesproken 225 megawatt windenergie te halen, komen er ongeveer nog eens 35 bij. Het zijn joekels die uit het vlakke land torenen. Iles Hartog kijkt vanaf zijn huis aan de Oude-landsdijk tegen de vier windmolens van Battenoord aan. Eerder stonden daar zeven exemplaren, maar die waren veel kleiner, vertelt hij. Bovendien blijft het niet bij de vier. ‘Er komen zes windmolens dicht bij het dorp te staan.’

Al 2.200 handtekeningen heeft Hartog met actiegroep Malle Molens verzameld. ‘Wij zetten ons niet tegen de windmolens *an sich*, maar wel tussen en rondom de dorpen.’ Hartog vindt dat de gemeente heeft nagelaten draagvlak te creëren. De aanwijzing van de

locatie voor de vier molens in 2014 is in het nabijgelegen Oude Tonge onopgemerkt gebleven. ‘Ze hadden de bevolking beter moeten informeren. Als er op een informatieavond niemand komt, dan moeten ze er meer publiek aan geven’, meent Hartog.

WEINIG VERTROUWEN

Volgende week heeft de actievoerder een afspraak met zijn advocaat om een zitting bij de rechtbank voor te bereiden over de bouwvergunning voor de zes nieuwe molens.

Tegen de omgevingsvergunning loopt een Raad-van-Stateprocedure, maar daar is nog geen zittingsdag voor vastgesteld. In de gemeente heeft hij weinig vertrouwen meer. ‘Wij hebben vier jaar lopen praten, maar er verandert niets.’

Toch denkt wethouder Van der Vlucht dat het college het onderste uit de kan heeft gehaald voor de bewoners. Zijn collega-wethouder met windenergie in de portefeuille heeft bij de exploitanten het aantal windmolens van negen naar zes gepraat. Zou de gemeente plaatsing tegenhouden, dan zou een andere ontwikkelaar van de provincie een vergunning voor negen windmolens kunnen afdwingen. De plaatsingsgebieden waren immers al vastgesteld. ‘Afwijzen was gewoon geen optie meer.’

De drie zonneparken veroorzaken daarentegen geen enkel oproer. ‘We hebben een aantal criteria: het moet landschappelijk ingepast zijn en het moet slechte landbouwgrond zijn. Want die discussie met LTO ...’, zo verzucht de wethouder. LTO is huiverig voor het onttrekken van landbouwgrond. ‘Dit is zware klei, waar weinig op groeit.’

Om de bevolking te laten meeprofiten wordt een fonds opgericht om een deel van de opbrengst van de stroom uit zon en wind te verdelen. ‘Dat kan in drie fases’, legt de wethouder uit. ‘De dichtstbijzijnde betrokkenen kunnen een beroep doen op dat fonds. Daarnaast kunnen projecten ingediend worden in een grotere cirkel rond die parken en verder komen er projecten voor het hele eiland voor duurzame ontwikkeling.’

Met presentaties op de Klimaatop in Parijs, met een verkiezing als meest duurzame kustbestemming ter wereld, met een waterstofcongres afgelopen december en met haar koppositie als energieneutrale gemeente denkt Goeree-Overflakkee een voorbeeld te kunnen zijn voor andere gemeenten. Roelands tip daarbij is: ‘Zorg ervoor dat je voldoende ambtelijke capaciteit hebt om dingen op te pakken. Je ziet in veel gemeenten dat duurzaamheid maar een klein onderdeelje is van een totaalpakket van een beleidsadviseur. Om er serieus mee aan de gang te gaan, heeft deze gemeente drie fte’s die zich volledig bezighouden met duurzaamheid.’ Dat is nodig, om aan te jagen en voor de expertise, meent hij. ‘Onze taak is om ervoor te zorgen dat alle 400 collega’s zich ook bezighouden met duurzaamheid.’

Goeree-Overflakkee heeft van een bedreiging een kans gemaakt, herhaalt Van der Vlucht nog maar eens, door op alle fronten samen te werken. ‘Een andere gemeente zal het misschien op een andere manier aanvliegen, maar neem in elk geval het voortouw. Je kan blijven hangen in “we willen niet” of “het komt wel”, je kunt ook zeggen: “We pakken het initiatief.”’ ●

ELEKTRICITEIT VAN EB EN VLOED

Het begon met troebel water en het eindigt met een getijdencentrale in de Brouwersdam. Na de watersnoodramp van 1953 is de Brouwersdam gebouwd, om de Grevelingen af te sluiten van de woeste Noordzee. Toen ruim tien jaar geleden steeds duidelijker werd dat de Brouwersdam het water in de Grevelingen zuurstofarmer en troebeler maakt, ontstond het plan om het water tussen Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland weer levend te maken. In het Deltawerk komt een gat van 140 meter om de getijdenwerking terug te brengen. Inmiddels zijn bouwvakkers bezig om in de Grevelingendam een proefopstelling te maken om turbines te testen. De getijdencentrale in de Brouwersdam gaat, schat wethouder Van der Vlucht, in 2024 in werking.